

Zavraždili ho okupanti 21. srpna, jeho pohřeb se stal protestem

Obět sovětských okupantů Jaroslav Novák (1942–1968) pracoval jako stavební technik a v Praze byl jako výpomoc. Vrátil se do rodných Napajedel se už bohužel nestihl. 3x foto: Archiv Muzea Napajedla

Fakta Výstava v Napajedlích

Památku Jaroslava Nováka letos připomíná i výstava v Muzeu Napajedla. Slavnostní vernisáž se uskuteční symbolicky v úterý 21. srpna od 19 hodin ve Výstavním sále muzea a expozice potrvá do 9. září. K vidění budou původní fotografie a dokumenty, pozůstalost po Novákově, ale také unikátní dobové filmové a rozhlasové záznamy.

„Výstavu jsme uspořádali už před čtyřmi lety a měla velký úspěch. Hodně lidí zaujalo například umístění 108 modelů tanků se jmény všech obětí srpnových dnů,“ uvedla starostka Irena Brabcová. Tanky mají na místě působit rušivě. Jde o něco nevídaného, co překáží, stejně tak, jak tomu bylo v srpnu 1968.

Pohřeb Sešly se na něm stovky lidí, přijelo i sto staveřů z Prahy. Celý hřbitov byl přítom obklíčený policisty. Národní výbor vypravil Jaroslavu Novákovi státní pohřeb a jeho rakev byla zahalená československou vlajkou.

Byl jednou z prvních obětí vpádu vojsk zemí Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968 a jeho pohřeb se stal manifestací nesouhlasu s tehdejšími událostmi. Příběh Jaroslava Nováka z Napajedel je přitom dodnes širší veřejnosti téměř neznámý. Přináší jej MF DNES v dalším díle historického seriálu.

Petr Skácel
redaktor
MF DNES

Nikde ho nemohli najít. Po 21. srpnu byl Jaroslav Novák nezvěstný. Naposledy ho rodiče viděli den předtím, kdy odjížděl na stavbu do Prahy, kde pracoval.

V rodném domku v Divišově ulici v Napajedlích ráno políbil maminku Vlastimilu a slíbil jí, že se za dva týdny vrátí. Byla to jedna z jeho posledních cest, brzy měl nastoupit do práce v nedalekých Otrokovicích.

Den poté do země vtrhla okupační vojska a tanky. V Napajedlích všichni vzrušeně sledovali televizi a poslouchali rozhlas. Dobře věděli, že v Praze jsou mrtví. Ale kde je Jarek?

V jeho bydlišti jej hledala také Veřejná bezpečnost, která měla podezření, že emigroval. Jenže na oby-

tovně se našly všechny jeho věci, takže tato verze padla. To už do Prahy zamířili jeho otec a mladší bratr.

Postupně se dopátrali k tomu, že Jaroslav se 21. srpna pohyboval u budovy rozhlasu, kde se střídalo. Jeho tělo nakonec našli 2. září na patologickém oddělení nemocnice kousek za Prahou. Byl jednou z neidentifikovaných obětí vpádu cizích vojsk.

„Zatímco poručík Bezpečnosti vyjednával s primářem, spolupracovníci ze stavby s jistotou poznali šaty, v nichž Jaroslava viděli naposledy: šedé kalhoty a zelenou košili. Potom zřízenec šetrně nadzvedl cíp prostěradla a odhalil přikrytou hlavu. Otec se zapotácel. Jarku!“, popisuje Ludmila Hyblerová v článku, který vyšel v roce 1990 ve Zlínských novinách.

Z Prahy se měl vrátit domů před 21. srpnem. Ale zůstal tam

Jaroslav Novák pocházel z Napajedla, kde se narodil 1. května 1942. Jeho otec hrával fotbal za místní klub a matka byla sokolka, proto i on měl blízko ke sportu. Nejradši hrával lední hokej.

Vystudoval stavební průmyslovku ve Zlíně, kde absolvoval v roce 1960, a poté pracoval ve společnosti Pozemní stavby Gottwaldov jako stavební technik. V roce 1968 byl poslán do Prahy, kde zaskakoval za jiného stavbyvedoucího.

„Mělo to být jen krátce, dokonce se měl ještě před 21. srpnem vrátit domů. Ale přemluvili ho, aby ještě zůstal a vypomohl,“ uvedla Tereza Kovaříková, vedoucí Muzea Napajedla.

Je ráno 21. srpna a cizí armády obsazují Prahu. Jaroslav Novák bydlí nedaleko budovy Československého rozhlasu, kde došlo k nejprud-

“Zranění Jaroslava Nováka nebylo tak vážné, že by bylo smrtelné. Bohužel se k němu ale včas nedostala lékařská pomoc. Sanitky nemohly projíždět Prahou, ulice byly zablokovány sovětskými tanky a stále se střídalo.

“

Na hřbitově Vedoucí napajedelského muzea Tereza Kovaříková stojí u náhrobu Jaroslava Nováka na místním hřbitově. Foto: Zdeněk Němec, MAFRA

191 194 196 8 Osudové osmičky na východní Moravě

V letošním „osmičkovém“ roce si připomínáme kulatá výročí událostí, které významně ovlivnily život lidí v celé republice, a tedy i ve Zlínském kraji. Postupně vás seznámíme s okolnostmi, jež se týkají února 1948, srpna 1968 a podzimního vzniku republiky 1918. Seriál bude vycházet v sobotu v týdnech, které bezprostředně souvisejí s uvedenými daty.

Příště: Příběh skupiny pracovníků Československého rozhlasu na Zlínsku, kterým se po 21. srpnu podařilo zorganizovat svobodné vysílání. Díky utajeným přesunům sovětských vojáků vysílání nenašli.

šlím srážkám mezi sovětskými vojáky a neozbrojeným davem. Šestadvacetiletý muž se v ten den ocitl na křižovatce Balbínovy ulice a Vinohradské třídy. Nikdo už dnes neví, zda byl v nesprávnou chvíli na nesprávném místě, nebo tam šel záměrně.

„Když během své vojenské služby působil v Pomocných technických praporech a setkal se s lidmi, které komunistická moc perzekvovala, začal být velmi kritický k politické situaci,“ upozornila Kovaříková. „Je možné, že se k rozhlasu vydal cíleně, chtěl vidět, jak to tam vypadá, a možná i něco ovlivnit.“

Jenže osud tomu chtěl jinak. Novák na místě zasáhl do podbríšku a třísel střepina granátu a zhroutil se na zem. Ještě než ho naložili na nosítko, někdo mu stihl ukrást aktovku a ze zápestí sebrat hodinky. V nemocnici později zemřel. Ztratil totiž hodně krve a k tomu utrpěl porázový šok.

„Jeho zranění nebylo tak vážné, že by bylo smrtelné. Bohužel se k němu včas nedostala lékařská pomoc. Sanitky nemohly volně projíždět Prahou, ulice byly zablokovány sovětskými tanky a stále se střídalo. Ke zraněným tak nemohly dorazit včas,“ popsal Kovaříková.

Novák u sebe neměl žádné doklady a v nemocnici nevěděli, kdo to je. Proto skončil v márnici, kde jej poté našel jeho otec. Na místě obdržel také obálku s pramenem synových vlasů či kusů textilu, na nichž ještě byla Jaroslavova krev.

Státní bezpečnost zjišťovala, kdo mu kladl kytky na hrob Napajedla mají sedm tisíc obyvatel a lidé se tady dobře znají. Smrt Jaroslava Nováka byla proto pro všechny šokem. Poslední rozloučení se konalo 6. září 1968 a stalo se mani-

festací nesouhlasu se srpnovými událostmi. Dorazily stovky lidí, mezi nimi i nespočet jeho kolegů staveřů z Prahy.

„Národní výbor mu vypravil státní pohřeb a jeho rakev byla zahalená československou vlajkou,“ připomněla Kovaříková.

Celý hřbitov byl tehdy obklíčený policisty. „Taky to byl kus hrdinství, přijít tehdy na pohřeb Jaroslava Nováka. Státní bezpečnost zjišťovala jména těch, kteří přišli, a v dalších letech vždy kolem 21. srpna hlídala, kdo mu chodí zapalovat svíčky či nosí kytky. Hlavně zpočátku byl jimi hrob doslova zasypan,“ podotkla napajedelská starostka Irena Brabcová.

Kolegové z práce mu postavili náhrobek, na nějž pod jeho podobiznu vyryli do mramoru tato slova: „Zahynul v těžkých hodinách vlasti 21. srpna 1968“. Pod nimi stojí slova básně Fráni Šrámka: „Jenom z úst nevypusť, že jsem se bál. Patroni čeští, stál jsem tam? Stál!“

Místní národní výbor dokázal náhrobek obhájit i v době normalizace, kdy v něm řada kovaných straníků viděla provokaci.

Tragická smrt Jaroslava Nováka těžce poznamenala celou rodinu. Tři roky poté zemřel jeho otec a maminka se upnula na práci s napajedelskými dětmi. Později ji postihly čtyři infarkty myokardu a částečně ochrnula. Zákeřná nemoc připravila o život i jejího druhého syna, který zemřel stejně jako Jaroslav už ve 26 letech. Prvorozený syn se nedožil ani jednoho roku...

„Ptali se kdysi básníka, co je to štěstí,“ řekla Vlastimila Nováková ve zmíněném článku Zlínských novin. „Štěstí je, odpověďděl jí, když se matka nemusí dívat do hrobu svých dětí. Já jsem se do něho musela dívat třikrát.“